

ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ।

ਭੰਡਾਰੀ ਸੀ.ਜੇ. ਅਤੇ ਗੋਸਾਈਂ, ਜੇ.ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ।

1956 ਦੀ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 30

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਅਨੁਛੇਦ 311-ਚਾਰਜਾਂ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ-ਚਾਰਜਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਹੈ- ਕੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਾਜਬ ਸਮਾਂ ਲੰਘਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ-ਕੀ ਇਹ ਹੈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਡਿਲੀਵਰੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਰਾਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਰਾਦਾ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਦਾ ਉਚਿਤ ਨੋਟਿਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਕਾਫੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 311, ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਥਾਰਟੀ 'ਤੇ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜੁੰਮੇਵਾਰੀ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਰੂਪ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ; ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲੋੜ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਫਾਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੁਕੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ, ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਕਟੌਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਲਈ ਕਾਪੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਜੋ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਜਬ ਮੌਕੇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਾਪੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੁਕਸ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ ਦੇ 11 ਜਨਵਰੀ, 1956 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਅਧੀਨ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ, ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 309 ਆਫ 1954-ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਆਦਿ।

ਐਲ.ਡੀ. ਕੋਸ਼ਲ, ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਐਚ.ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਫੈਸਲਾ

ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ.,-ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਇਹ ਅਪੀਲ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਹਨ, ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਇੱਕ ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ, ਅਤੇ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ, ਇੱਕ ਫੁੱਟ ਕਾਂਸਟੇਬਲ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਲ 1953 ਵਿੱਚ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ।

8 ਸਤੰਬਰ, 1953 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਦੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾ, ਜੋ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਲਈ ਗਸ਼ਤ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸਨ, ਸਰਕਾਰੀ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ 333 ਯੂ.ਪੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਤੋਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਜਦੋਂ ਰੇਲਗੱਡੀ ਅੰਬਾਲਾ ਛਾਉਣੀ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਨੇ ਡੱਬੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਤਾਂ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਬੰਦ ਅਤੇ ਚਾਵਲ ਮਿਲੇ, ਜੋ ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਅਤੇ ਕਪੂਰ ਚੰਦ ਦੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਸੇ ਰੇਲਗੱਡੀ 'ਚ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਉਕਤ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਲਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦੇ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਤੋਂ ਅੰਬਾਲਾ ਤੱਕ ਪੁਲਸ ਦੇ ਡੱਬੇ 'ਚ ਸਫਰ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 11-30 ਵਜੇ ਰੇਲਗੱਡੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪਹੁੰਚੀ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅੰਬਾਲਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਤਾਰ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਅੰਬਾਲਾ ਵਿਖੇ ਸਹਾਇਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ-ਜਨਰਲ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ। ਉਹ ਸਹਾਇਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ-ਜਨਰਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸੀਕਿਊਟਿੰਗ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੈਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਪ੍ਰੈਸੀਕਿਊਟਿੰਗ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰੈਸੀਕਿਊਟਿੰਗ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਠ੍ਹਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰੈਸੀਕਿਊਟਿੰਗ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ, ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ 12, 13, 18, 20 ਅਤੇ 21 ਸਤੰਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨ 21 ਸਤੰਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਉਸੇ ਦਿਨ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਰੱਖਿਆ ਸਬੂਤ 26, 27 ਅਤੇ 29 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ 5 ਨਵੰਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਪ੍ਰੈਸੀਕਿਊਟਿੰਗ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ 28 ਨਵੰਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਸਹਾਇਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ-ਜਨਰਲ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਉੱਤੇ ਲੱਗੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਹ 14 ਮਾਰਚ,

1955 ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਹੁਕਮ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ 15 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਬੇਕਸੂਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ-ਜਨਰਲ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਨੈਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ 17 ਮਾਰਚ, 1954 ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ-ਜਨਰਲ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਖਤਮ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਅਤੇ ਉਥੇ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 20 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1954 ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹੀ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਸਹਾਇਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ-ਜਨਰਲ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311 (2) ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਬੇਅਸਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਦੋ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, (1), ਕੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੇ ਉਹ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ (2) ਕੀ ਇਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 15 ਮਾਰਚ 1954 ਅਤੇ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਨੂੰ 17 ਮਾਰਚ 1954 ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦੀ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਰਾਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਰਾਦਾ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਨੋਟਿਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੈਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰੈਸੀਕਿਊਟਿੰਗ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਫਿਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ- ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮਹਾਨ ਗਵਾਹ ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ। ਮੇਰੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੇ ਉਹ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਜਿਹੜਾ ਦੀ ਲਾਈਨ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ

ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ।

ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਇਹ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਹਾਇਕ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ 14 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ 15 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਹਾਇਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ-ਜਨਰਲ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਦਾ 17 ਮਾਰਚ 1954 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇਸਲ ਨੇ ਤਿੰਨ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਕਿਸੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਅਤਿੰਦਰ ਨਾਥ ਮੁਖਰਜੀ ਬਨਾਮ ਜੀ. ਐਫ. ਗਿਲਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰ (A.I.R. 1955 Cal. 543, 547) ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਮੌਕੇ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਜਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਗਲਾ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, 1957, ਐੱਸ.ਸੀ.ਏ. 178. ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੁਆਰਾ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਕੋਰਸ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਖੇਤਰੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਰਮਿਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਪਾਲਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਦੱਸੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਕੇਸ ਜਿਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1955, ਅਸਾਮ 171 ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁਖਤਾ ਨੋਟਿਸ ਵੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ, ਇੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨ

ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨੈਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਇਕ ਹੀਰੋ ਲੀਲਾਰਾਮ ਚਬਲਾਨੀ ਬਨਾਮ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਸਟੇਟ (A.I.R. 1955 Hyd. 48.) ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਐਮ.ਵੀ. ਜੋਗਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ (ਹੁਣ ਆਂਧਰਾ) ਰਾਜ (A.I.R. 1957 Andhra Pradesh 197.) ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ, ਸਿਵਲ ਸਰਵੈਂਟ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਿਵਲ ਸਰਵੈਂਟ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇ ਕੇ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਘੋਰ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ, ਜੇਕਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਖੋਜ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਦਰਸਾ ਕੇ ਖੋਜ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਵੀ ਹਮਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੋਜ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਸਧਾਰਨ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 311 ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਥਾਰਟੀ 'ਤੇ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਰੂਪ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ; ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲੋੜ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਫਾਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੁਕੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ, ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਕਟੌਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਲਈ ਕਾਪੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਖੁਦ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖੁਦ ਹੀ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਤੀਜੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਅਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਪੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਪਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕੋਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਜੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਜੋ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਇਨਕੁਆਇਰਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਾਜਬ ਮੌਕੇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ

ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੂਰਵ-ਲੋੜੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਕਾਪੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨੁਕਸ ਜੇ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕੱਟਦਾ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰੈਸੀਕਿਊਟਿੰਗ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਹਾਇਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ-ਜਨਰਲ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ, ਉਹ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਾਂਗਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਾਂਗਾ। ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਗੋਸਾਈਂ, ਜੇ.-ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਡੀ ਕੇ ਐਮ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮਕੁੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਕ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮੀਨੂੰ ਬਾਲਾ